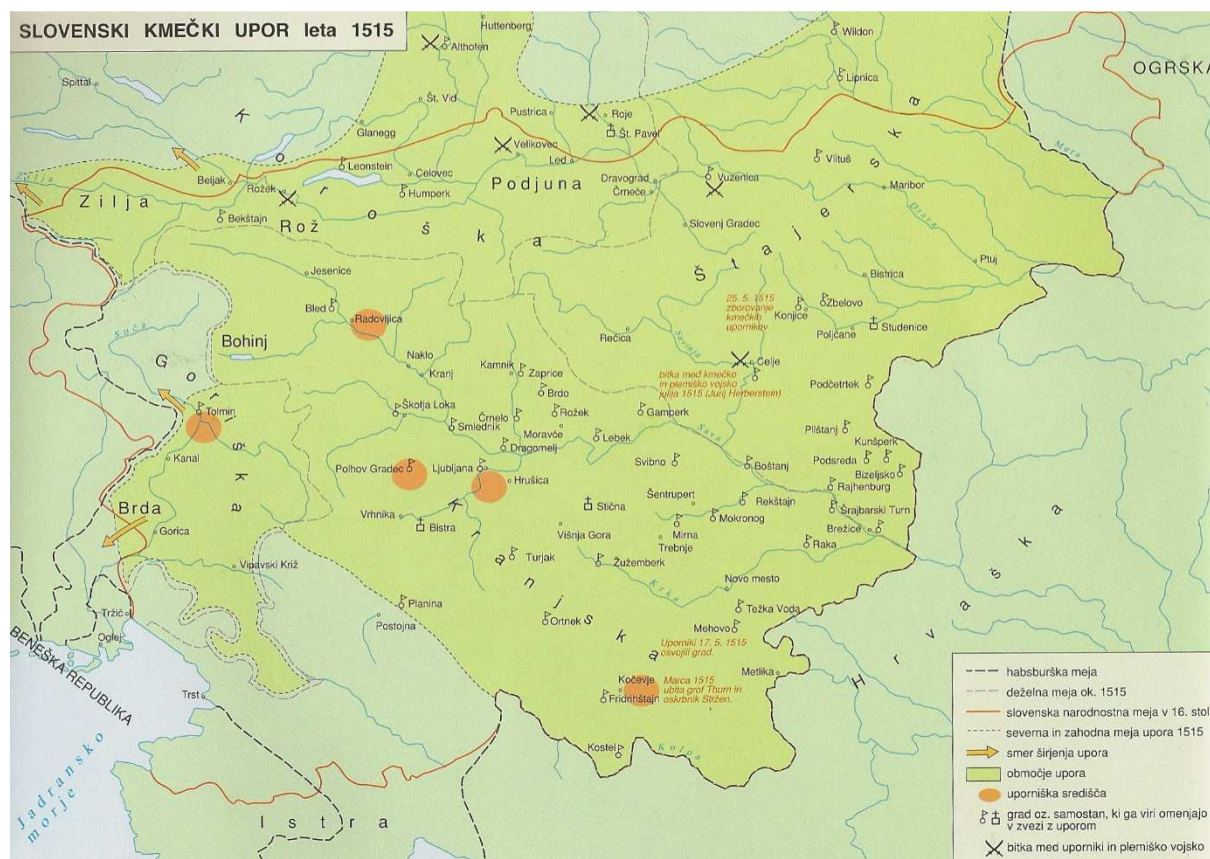

LE VKUP LE VKUP UBOGA GMAJNA

V teh dneh mineva 500 let od največjega slovenskega kmečkega upora, ki je leta 1515 zajel skoraj vse slovensko ozemlje. Vključene so bile vse slovenske dežele: Kranjska, Štajerska, Koroška; razen Goriške (z izjemo Tolminskega). Upora se je udeležilo 80 000 članov kmečke zveze in je zajel 25 000 km². Odprti boj je trajal 4 mesece; če štejemo še priprave upora v letu 1514 in začetne nemire, pa kar leto in pol.

V Slovenskih Konjicah smo 19. aprila 2015 pripravili uprizoritev Slovenskega kmečkega upora 1515 v počastitev 500. obletnici. Gimnazija Slovenske Konjice je na prireditvi aktivno sodelovala z 120 dijaki in profesorji, ki so bili kostumirani v kmete in gospodo. Znova smo dokazali, da se znamo vključiti v aktualno družbeno-zgodovinsko dogajanje in prispevati k revitalizaciji ter prenašanju kulturne tradicije na mlajše rodove.

Slika 1: Slovenski kmečki upor 1515 (Vir: Weber, T., Šolski zgodovinski atlas, 3. izd., 1. natis, DZS, Ljubljana 2002, s. 26)

KMEČKA ZVEZA

Uporni kmetje so se povezali v kmečko zvezo, ki je bila v svojem bistvu organizacija upornih kmetov, ki so bili že po svoji naravi usmerjeni proti krivicam in bremenom, ki so tlačila kmeta in proti tistim, ki so jim ta bremena nalagali – torej proti (po)svetnim in cerkvenim zemljiškim gospodom – proti plemstvu, samostanom in deloma tudi duhovščini - zaradi desetine (*Fugger, Birken, 1668, s. 1335*) Kmečka zveza je imela namen biti podložna tedanjemu cesarju Maksimiljanu I. Habsburškemu in se ravnati po stari pravdi. Značilnost kmečke zveze v letu 1515 pomenila pretežno pokrajinsko omejenost te organizacije, kar se je posledično kazalo tudi v neuspehih in zadušitvi upora 1515.

PRITOŽBE IN VZROKI KMEČKEGA UPORA 1515

Kmetje – podložniki, tlačani so izpostavili težnje in zahteve po »stari pravdi«. Stara pravda pri uporu 1515 ne pomeni le pravice, ampak se v tedanjem jeziku nanaša na stare dajatve, ki bi se jih naj fevdalci držali (zapisane so bile v urbarjih).

Pritožbe kmetov so se nanašale na samovoljno povečevanje fevdalcev glede tlake, naturalnih dajatev – torej večanje starih in uvajanje novih dajatev, manjšanje podložniških pravic do srenjskih zemljišč in do gozda, na uvajanje mitnin in na ovire pri kmečkem trgovanju ipd. Sem spadajo tudi spori zaradi desetine med cerkvijo in fevdalci -tudi samostani (*prim. Mlinarič, 1996, s. 175-176*), posledice pa so nosili kmetje.

Seznam konkretnih pritožb štajerskih kmetov vezanih na kmečki upor 1515 (*Grafenauer, 1974, s. 80-81*):

- izredni davki
- mitnina (plačilo dajatve npr. preko mostu ipd.)
- skladiščno pravo
- sejmna
- zapovedane ceste (dajatve, ki so zaradi vožnje tovora po obveznih poteh obremenjevale kmete)
- večanje starih dajatev
- nova dajatev od mlinov
- nova dajatev na postavitve poslopij
- večanje posmrtnine
- večanje tlake
- oviranje lova in ribolova
- nered v patrimonialnem sodstvu
- višanje sodnih glob in kazni
- menjava denarja
- sklicevanje na staro pravdo

Glede vzrokov za uporniška gibanja kmetov je potrebno poudariti, da je naloženo breme fevdalcev preseglo zmožljivo mero, ko so kmetje živeli že na eksistenčnem minimumu, ki se ga po svojem prepričanju zmorejo rešiti le še z uporom.

Dr. Bogo Grafenauer (1962, s. 107-110) v svojih razpravah navaja, da je cesar Maksimiljan na osnovi nekaterih izpričanih dejstev bolj verjel kmečkim pritožbam, kakor pa dolgim stanovskim poročilom. Kot piše cesar Maksimiljan, so pglavitni vzroki kmečkega upora, »da ste vi (op. plemstvo) po svojih gospostvih zvišali redne dajatve in služnosti, dalje, da ste jih doslej obteževali tudi z davki, nekateri morda preko mere in višje, kakor so nam jih stanovi odobrili in izročili, dalje, da ste jih morda tudi na svojih sodnih razpravah po svojih gospostvih previsoko in preveč kaznovali in pokorili, razen tega jih menda obremenjevali s krivično tlako. Četudi je upor začasno pomirjen, ostane vendarle skrb, da ne bi v bodoče taka nepokorščina in upor spet nastala, če se glede omenjenih pritožb ne bosta postavila mera in red«.

Ne glede na to, pa seveda velja, da je bil cesar po stanu vendarle bližje plemičem in se je postavil na stran fevdalcev – plemstva ter je nad uporne kmete poslal vojsko in tudi ustrezno »ukrepal«, saj so kmečki upori nenazadnje pomenili grožnjo fevdalizmu, na katerem je temeljila njegova oblast. Poleg tega je imel cesar zvezane roke tudi zaradi dejstva, ker je bil finančno odvisen od stanov – npr. odobritev in pobiranje davkov. In ravno v času upora je bil zaradi vojne proti Benečanom v hudi denarni stiski.

Slika 2: Cesar Maksimiljan I. Habsburški na portretu Albrechta Dürerja

UPOR SE JE NA ŠTAJERSKEM ZAČEL PRI KONJICAH

Viri pripovedujejo (*Koropec, 1996, s. 111*) da so na Kranjskem (tj. notranjeavstrijska dežela, ki jo je upor 1515 najprej zajel) že 18. maja 1515 vedeli za uporne konjiške, zbelovske in studeniške podložnike. Štajerska je bila tako za Kranjsko druga notranjeavstrijska dežela, kamor se je kmečki upor 1515 razširil.

Tudi Valvasor v svoji znameniti Slavi vojvodine Kranjske zapisal, da se je razširjenje kmečkega upora iz 1515 iz Kranjske na Štajersko začelo pri Konjicah in da upor na Štajerskem ni tako krvav kot na Kranjskem.

Tako je v Konjicah prišlo do velikega zborovanja štajerske slovenske puntarske gmajne od meje s Kranjsko do Ptuja. Gmajna se v tem pomenu nanaša na zbor vseh zbranih puntarjev.

Za to zborovanje so vedeli tudi koroški podložniki (*Grafenauer, 1962, s. 107*) ki so v Konjice poslali pet svojih predstavnikov s prošnjo, da bi jim pomagali pri šele začetem iskanju stare pravde na Koroškem. Zapisi pričajo, da so 25. maja 1515 koroški predstavniki zapustili Konjice in se odpravili domov – tako se je upor prenesel še v tretjo notranjeavstrijsko deželo.

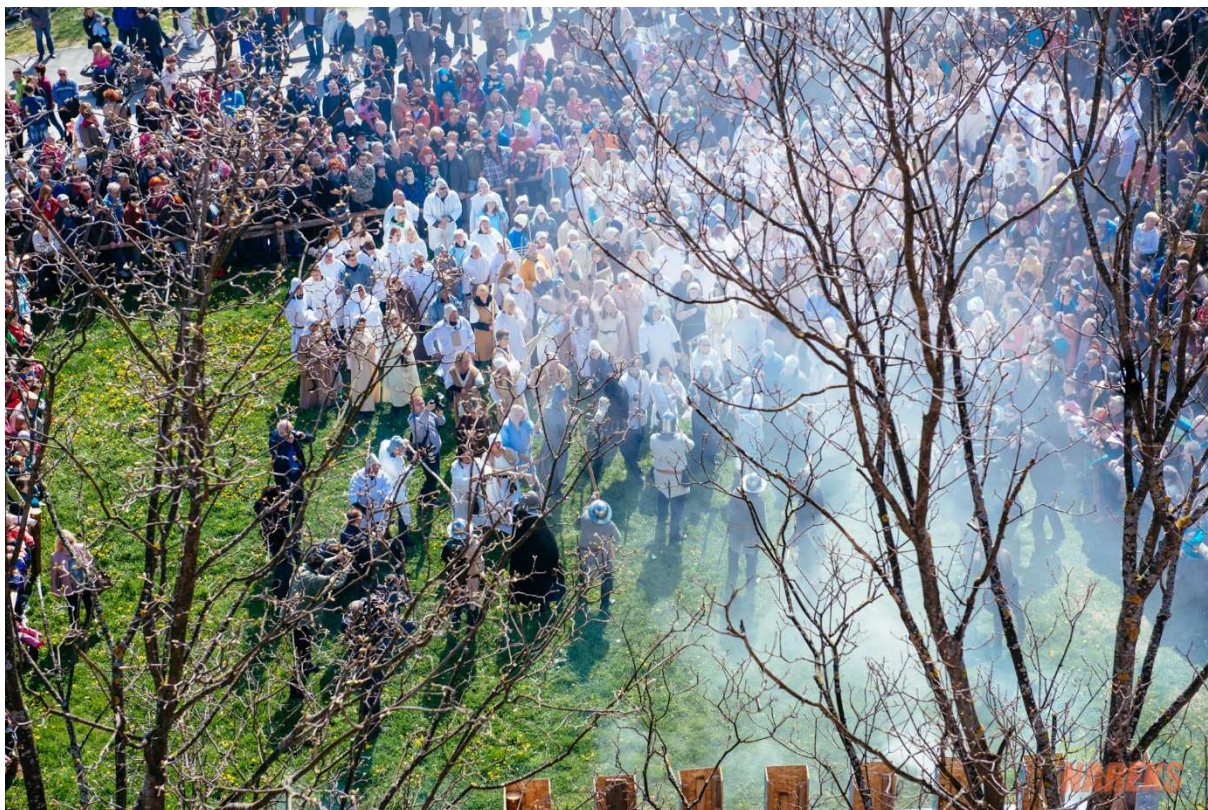
Slika 3: Uprizoritev kmečkega upora 1515 v Slovenskih Konjicah ob 500-letnici (Foto: Loris Vižintin)

Sliki 4-5: Uprizoritev kmečkega upora 1515 v Slovenskih Konjicah ob 500-letnici (Foto: Dejan Leva Bukovnik)

Slika 6: Uprizoritev kmečkega upora 1515 v Slovenskih Konjicah ob 500-letnici (Foto: Matej Nareks)

Na kmečkem zborovanju v Konjicah so izbrali 300-člansko vodstvo, nekakšen »parlament« upornih kmetov, ki je sprejemal odločitve; vendar je o nekaterih njegovih odločitvah odločala vsa »gmajna« - tj. zbor vseh v Konjicah zbranih puntarjev. Omenjeno 300-člansko vodstvo je bilo tudi zaradi prevelikega števila, neučinkovito. Na neučinkovitost kaže tudi dejstvo, da uporniki niso bili tesno povezani, saj so se Kranjci, Štajerci in Korošci ločeno pogajali za svoje zahteve.

ZBOROVANJE UPORNIH KMETOV V KONJICAH

Kmečki uporniki so v Konjicah zborovali že okrog 10 dni, zato je Štajerski deželni glavar Siegmund von Dietrichstein v Konjice poslal 4 svoje komisarje: Augustina Kevenhüller-ja, Hansa Mannsdorfer-ja, Filipa von Wichsenstein-a in Niklasa Resch-a). 31. maja 1515 so se puntarji z njimi pisno sporazumeli (*Grafenauer, 1939, s. 145-162*):

- kmečka zveza bo na Štajerskem mirovala, po 31. maju ne bo nikogar več sprejela in še manj silila k pristopu
- izvajala ne bo nobenega nasilja nad cesarskimi mesti in posestvi in tudi ne nad drugimi zemljiškimi gospostvi, dokler ne bo cesar ali štajerski deželni glavar dal novih navodil
- kmetje bodo izročili komisarjem svoje pritožbe, ti pa jih bodo dostavili cesarju ali štajerskemu deželnemu glavarju
- Podčetrtek in Pilštanj, gradova krške škofije (op. Gürk na Koroškem), bodo kmetje izročili z vsem premoženjem, kar ga je še v obeh gradovih
- sodba glede škode, ki je bila napravljena na posestvih cesarjevih in krškega škofa in drugih posvetnih ali cerkvenih gospodov, se prepusti cesarju ali štajerskemu deželnemu glavarju
- kmečka zveza bo podprla zemljiške gospode v boju proti vsaki drugi kmečki zvezi na Štajerskem, ki bi začela upor in ki bi ne priznala te pogodbe, marveč bi se bojevala proti njej
- z uporom izsiljene obljube zemljiških gospodov, mest in trgov se razveljavijo, pisma o njih naj kmetje vrnejo

Zgoraj zapisana pogodba je začela veljati, ko jo je s prisego pred komisarji potrdila, 300-članskemu vodstvu, gmajna zborovalcev. Komisarji niso nič prisegli, v pogodbi so obljubili le to, da bodo počakali na pisno pritožbo zborovalcev. S tem so popolnoma izkoristili utrujenost, zmedenost in nepovezanost zborovalcev. Zgoraj zapisana pogodba je pravzaprav ohranjeno poročilo oz. zapis, ki se je o tej pogodbi edini ohranil. V tem zapisu sta omenjena le dva krška gradova, saj je bil zapis namenjen krškemu škofu Langu; vendar po vsej verjetnosti drži, da je bilo v izvirniku pogodbe omenjenih več gradov, med njimi tudi grad Konjice, grad Zbelovo in samostan Studence.

PISNE ZAHTEVE KMETOV NA ZBOROVANJU V KONJICAH LETA 1515

se nanašajo na pritožbo gmajne na cesarja, na katero so glavarjevi komisarji počakali v prvih junijskih dneh leta 1515 in je bil napisan v naslednjih točkah, v nemškem jeziku (*Kos, Gestrin, Melik, 1969, s. 50-53*):

V prvo smo zelo obteženi zaradi raznovrstnih davkov, ki jih moramo plačevati že vrsto let, zaradi česar so nas povsem izčrpali in pognali v revščino. Na noben način ne

verjamemo, da je ta veliki denar prišel v komoro Vašega veličanstva. Marsikateri davki so nam bili naloženi, glede katerih pa nismo nikdar videli pisma in naročila Vašega Veličanstva in o njem slišali. Vse povprek so nam bili naloženi. Zemljiški gospodje so nam večkrat dejali: le dajte davek, vnaprej ne boste nobenega nikdar več dali. Tako so nas spravili v dobrohotnost, kar pa noče imeti nobenega konca. Zato in zaradi drugih obremenitev, od njih storjenih, ki slede, smo bili vsi skupaj pognani v ta upor.

V drugo smo zelo težko in hudo prizadeti zaradi nezmogljive tlake. Stara pravda se hudo krši z nezmogljivo tlako. Pustili nas niso pri stari pravdi, temveč moramo opravljati vse delo v vinogradu, na polju, pri delu na obzidju in jarku, pri opravljanju stavbnega lesa in kuriva, in vse drugo delo, ki je potrebno, kolikokrat se nam zapove, ali pa nas rubijo ... »... *Ko smo pri jedi, nam pogosto ne puste toliko miru, da bi pojedli svojo jed, ampak nas poženo spet na delo. Zaradi tega bodo naše in Vašega cesarskega Veličanstva kmetije opustele zaradi zanemarjanja našega lastnega dela.*«

V tretje smo mi, uboga gmajna marsikje s tem obteženi, da če eden od nas umre in ga smrt pobere, gospodje pridejo v hišo in vzamejo živino, žito, meso in kar najdejo. In če pusté take reči pri hiši, jih morajo dediči odkupiti z denarjem. Mnogo dedičev zaradi tega izgubi dediščino, ki jo potem zemljiški gospod odda drugim. S tem zapadejo nedorasli mali otroci večkrat v revščino in morajo služiti.

V četrto smo zelo prizadeti s kaznimi in sodnimi globami, ki se zvišujejo - včasih primejo kakega tatu ali čarovnico – pa jih izpuste za denar, vino, živino in drugo blago in ti delajo potem trojno škodo, ker so kaznovani za take in podobne postopke samo na mošnji.

V peto višajo nam večkrat mere pri dajatvah žita in vina, zlasti pri (op. vino)gorskem pravu. Tudi pri gorskem pfenigu nas pritiskajo v nasprotju s staro pravdo, enako pri dajatvi od vinskega pridelka, ki ga nočejo vzeti od stiskalnice, marveč hočejo pozneje (na dan sv. Martina) imeti čisto vino. Tudi duhovniki in njihovi hlapci pobirajo tako desetino, kakor je po starem nikoli ni bilo.

V šesto: *»Zelo močno nas obremenjujejo tudi nenavadne mitnine in skladiščna prava, ki so jih svojčas naznanili; milostno spremembo želimo od Vašega cesarskega Veličanstva tudi v tem, da so nam naložili pri mnogih vaseh in nekaterih cerkvah nenavadne nove mitnine, ki jih po starem ni bilo.«*

V sedmo: *»Na raznih krajih nas obtežujejo z nenavadnimi cestami (op. glede obvezne poti pri kmečkem trgovanju), ki jih po starem nikoli ni bilo in ki bi jih tudi radi naznanili. Prosimo Vaše cesarsko Veličanstvo za milostno spremembo.«*

V osmo smo marsikje oškodovani zaradi novca - obremenjujejo nas pri zamenjavi denarja. En krajcar namreč jemljejo le za tri pfenige, medtem ko ga jemljejo od naših sosedov za štiri pfenige.

V deveto nas revne ljudi zelo oškodujejo pri sejmarini. Po starem smo plačevali za sejmarino (*marktrecht*) dva pfeniga, sedaj pa moramo plačevati dva krajcarja.

V deseto nas obremenjujejo glede ribištva. Prepovedujejo ribariti v malih in velikih potokih, kar je bilo po starem dovoljeno. Kdor ujame perišče rakov, kar po starem nikdar ni bilo prepovedano, ga zapro in mu nalože globo. Sedaj ribarijo grajski hlapci in speljujejo vodo prek njiv, s čimer uničujejo potoke in zemljišče.

V enajsto nas zelo otežujejo glede lesovja v gozdovih, glede nekaterih travnikov in pašnikov. Ponekod so gospodje prepovedali izrabo pravic v gozdu, na travnikih in pašnikih. V tem prosimo za milostno spremembo, da nas pustite pri stari pravdi.

V dvanajsto smo mi revni ljudje tudi v tem obteženi, da če ob času tožimo gosposko, bodisi zaradi krivde ali drugega, nam ne odločijo, ne brez prava in ne po pravu. Iz tega vzraste nemir. Prosimo za milostno spremembo.

(Podložniki se v tej točki torej pritožujejo, da se njihove tožbe ne jemljejo v sodni postopek.)

V zadnje so iz naše, v Konjicah zbrane gmajne, po nekolikokrat revni ljudje pred nas stopili in dejali, kako jim njihovi gospodje grozé po telesu in življenju, da jim bodo brž ko bo zveza razpuščena, njihova zemljišča odvzeli. Zategadelj je gmajna razburjena in bi zopet med njimi nastal upor. Če bi Vaše cesarsrko Veličanstvo se temu ne protivilo, je bati, da se bo to upiranje razširilo še naprej.

V sklepu podložniki prosijo cesarja, naj ustreže njihovi prošnji in jih pusti pri stari pravdi, da bodo mogli obdelovati vinograde, polja in kmetije: *»Mi hočemo biti, kar je prav in pravično, Vašemu cesarskemu Veličanstvu pokorni in na voljo s telesom in imetjem in se hočemo potruditi, da to (op. za kar so prosili) zaslužimo z vso podložnostjo pri Vašem cesarskem Veličanstvu kot pri našem najmilostlivejšem gospodu in deželnem knezu.«*

Podpis: Vašemu cesarskemu Veličanstvu podložna in pokorna celokupna gmajna, ki je sedaj skupaj zbrana na polju pri Konjicah.

Rezultati konjiškega zborovanja kažejo na namero plemstva, s katero je Dietrichstein iskal pomoči pri cesarju, da s praznimi obljubami na pogajanjih zavlečejo upor za toliko časa, dokler na Štajersko ne pride vojaška pomoč.

Dejstvo je, da konjiška pogodba upornim kmetom ni nič obetala, saj je šlo le za prazno obljubo, da bodo njihove pritožbe prišle do cesarja oz. le do deželnega glavarja; vzela pa jim je vse dotedanje uporniške uspehe. Nekateri dogodki kažejo tudi na notranji razkol kmetov, na kar kažejo nekateri deli konjiške pogodbe – npr. da se bodo kmetje borili proti vsaki drugi kmečki zvezi, ki ne bi priznala konjiške pogodbe. Da pogodbe niso sprejeli vsi kmetje, pa nakazujejo tudi dogodki po zborovanju, saj so nekateri uporniki odšli neposredno z zborovanja v Konjicah napadat še nezavzete gradove. o tem priča tudi Dietrichsteinovo rodbinsko izročilo: »... kar so kmetje sprejeli, se niso držali.« (Grafenauer, 1962, s. 111; Strmšek, 1918, s. 101). Zavzeli so grad Zbelovo in samostan Studenice, kjer so se kruto znesli nad nunami – mnoge so posilili in se tako maščevali nad podobno usodo kmečkih žensk v fevdalnih rokah.

ZATIRANJE UPORNIŠKEGA GIBANJA NA SPODNJEM ŠTAJERSKEM

Zaradi upora kmetov je sledilo zatiranje uporniškega gibanja, ki je na spodnjem Štajerskem trajalo okrog dva tedna. Sredi junija 1515 je Wolfgang Stubenberg s svojo vojsko na pohodu proti Celju, v bitki blizu Konjic potolkel upornike, ki so izgubili okrog 400 borcev. Hude izgube je po vsej verjetnosti utrpela tudi Stubenbergova vojska, saj o njej po Pirovi zmagi v virih ne zasledimo nič več (Koropec, 1996, s. 113). To lahko štejemo za veliki častni krvavi boj združene uboge gmajne za staro pravdo.

Pri Celju je združil svoje čete vrhovni poveljnik protipuntarske vojske na Štajerskem, Jurij pl. Herberstein. Da so se štajerski deželni stanovi bali vnovičnega upora kmetov, nam priča pismo cesarja Maksimilijana I. Habsburškega Herbersteinu – napisano 31. julija 1515 – v katerem mu priporoča, naj ne preneha, dokler ne zaduši vseh kali upora. S celjsko bitko je bilo tako konec velikih bojev z uporniki. Freisinški škof Filip je v zvezi s tem pisal svojemu tajniku, da gospod Jurij pl. Herberstein, poveljnik na Štajerskem, v nasprotju z navodili komisije cesarskega Veličanstva (ki jo je vodil ravno freisinški škof), požiga, obeša, natika na kol in drugače nadleguje kmete (Grafenauer, 1974, s. 103). Od Herbersteinove vojske, ki je prišla iz Maribora prek Konjic so bili, v nedeljo, 8. julija 1515, puntarji poraženi – kmečki upor je bil zadušeni, kmečka zveza pa uničena. V zahvalo je Herberstein dobil od cesarja denarno nagrado, kasneje pa še od dežel Štajerske in Kranjske.

Oborožitev kmetov

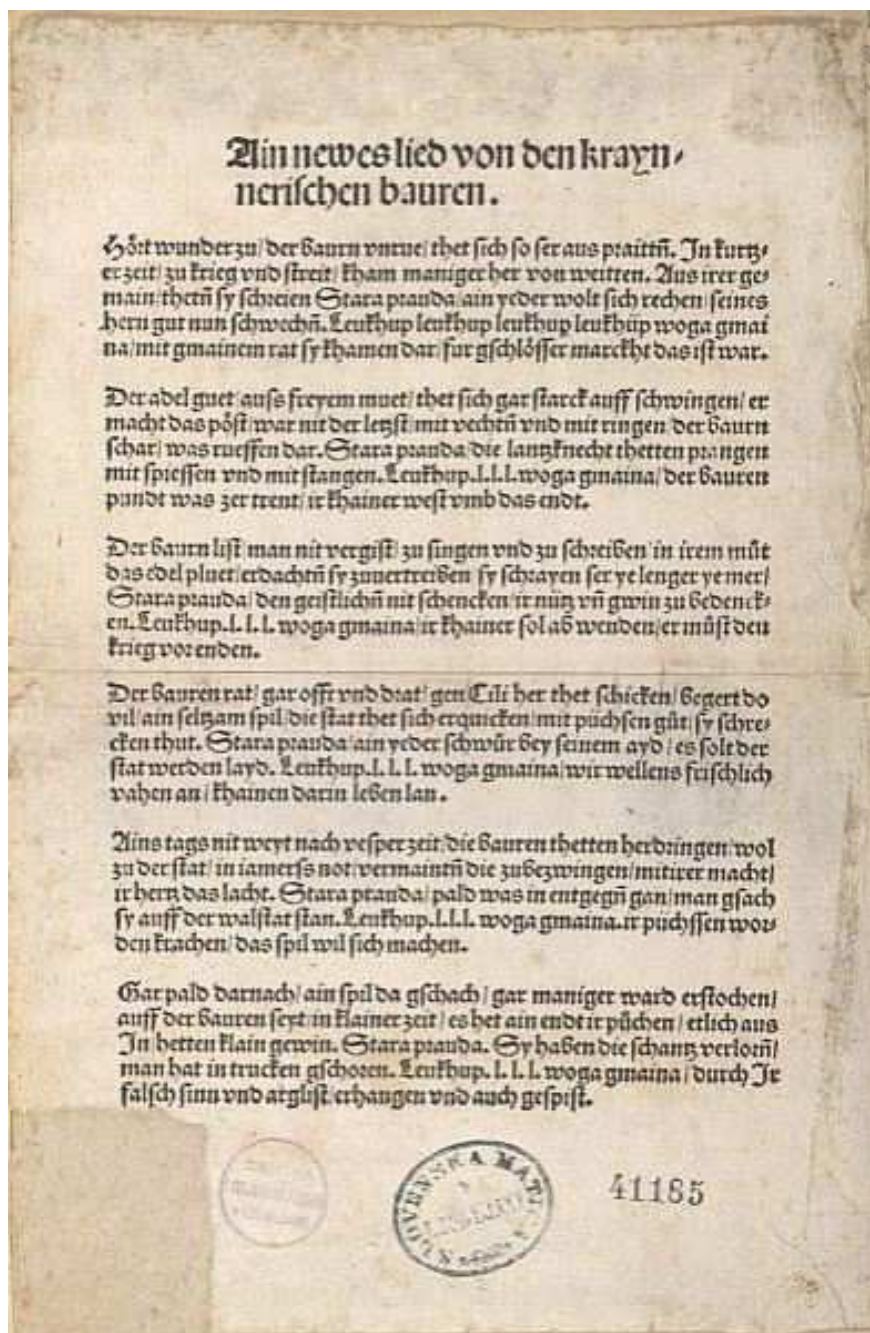
V kmečkem uporu 1515 uporniki prav gotovo niso bili oboroženi le s poljedeljskim orodjem, prirejenim za boj. Uporniška vojaška organizacija se je v tem uporu namreč oprla na vojaško organizacijo, ki so jo izoblikovali kmetje v zadnjih desetletjih pred uporom, v zvezi z obrambo proti Turkom; kajti mnogi kmetje so bili v zvezi z organizacijo protiturške obrambe dolžni imeti tudi vojaško orožje in mnogi med njimi so bili vsaj za silo vojaško izurjeni. Zato so deželni stanovi po koncu upora zahtevali, da se podrejo protiturški tabori, ker da dajejo kmetom preslabo varstvo proti Turkom, orožje pa naj bi kmetje oddali graščakom, ki bi ga imeli spravljene na svojih gradovih.

Slaba stran omenjene (delne) vojaške izurjenosti kmetov je bila tudi v tem, da so bili izurjeni le za obrambo in ne za napad; poleg tega kmečka vojska ni imela konjenice.

Maščevanje nad kmeti in posledice

Zadušitev upora nad kmeti je pomenila krut pohod plemiške vojske – o tem poroča več virov – npr. Valvasor: povsod pogorišča – mnogim kmetom so požgali hiše; pobiti in obešeni kmeti, mnoge kmete so pretepli s šibami. Če so se kmetje želeli izogniti požigu hiše, je moral dati vsak od hiše po en goldinar – kot odkupnino, da je niso požgali. Veliko kmetov so zaprli v ječe.

Glede bojev na Štajerskem poroča tudi odlomek v Celjski kroniki, da je pri Celju padlo mnogo kmetov, mnogo jih je bilo obešenih in nataknenih na kol. O tem govori tudi nemška žolnirska pesem, ki jo je Johann Singriener že julija 1515 na letaku natisnil na Dunaju. V tej nemški pesmi so bile natisnjene prve slovenske tiskane besede, ki vsebujejo dve značilni puntarski gesli: »*Stara prauda*« in »*Leukhup, leukhup, leukhup, leukhup woga gmaina*«, povzeti po slovenski puntarski pesmi. Po teh maščevalnih pohodih plemiške vojske, so bile slovenske dežele opustošene, kot da bi šli skozi Turki.

Slika 7: Letak s prvimi slovenskimi tiskanimi besedami (Vir: NUK - Rokopisna zbirka in zbirka redkih tiskov; dostopno na: www.dlib.si)

Cesar je 7. avgusta 1515 izdal poverilno pismo za Filipa Freisinškega in druge komisarje, v katerem poda predloge in posebno navodilo glede kaznovanja kmetov (*Grafenauer, 1962, s. 36-38*):

- v začetku pisma je zavrnil vsakršen pomislek, da bi on (tj. cesar) bil na strani upornih kmetov – sicer pove, da so bili pri njem kmečki poslanci, vendar so mu obljubili, da bodo delali za mir

- s smrtno kaznijo naj kmetom prizanesejo, vendar naj dobijo občutno kazen – vsak zemljiški gospod naj pobere in odda od vsake kmetije, katere podložnik se je udeležil upora po tri renske goldinarje, od vsakega kmetiji pridruženega zemljišča pa po en goldinar
- vsi hlapci, rokodelci, dninarji in rudarji, ki so se pridružili uporom in ne živijo od zemljiške posesti, naj bodo kaznovani po svoji krivdi in sicer povprečno s plačilom poldruega goldinarja
- uporniški vodje in kolovodje, ki ne morejo dokazati, da so bili k udeležbi prisiljeni, pa morajo biti obešeni
- vsak podložnik naj za večer opomin v prihodnje plačuje od kmetije svojemu zemljiškemu gospodu dva do tri krajcarje – ta dajatev naj se vpiše v urbar pod imenom »puntarski pfenig«
- vsi v mestih ali trgih bivajoči meščani oz. tržani, ki so prostovoljno pristopili h kmečki zvezi, naj plačajo deset renskih goldinarjev kazni, vendar naj se ta dajatev v mestih porazdeli po premoženju tako, da bo nosil bogatejši breme reveža

Denarne dajatve od upornikov je cesar dopolnil še z davki za tiste, ki se kmečkih uporov niso udeležili – vsak zemljiški gospod, čigar podložniki se niso udeležili upora, naj bi plačal od kmetije po pol goldinarja in od vsakega kmetiji dodanega zemljišča četrto goldinarja – ne kot kazen, temveč kot davčni prispevek. Ta davek naj bi plačali tudi meščani in tržani, ki se niso udeležili upora, in sicer z deležem ene četrte deželne davka.

Cesarjevi predlogi glede kazni, davka in zavarovanju dežel proti ponovitvi upora izhajajo iz namere: čim hitreje in na čim lažji način napolniti državno blagajno; tudi zaradi dejstva, ker je potreboval denar za nadaljevanje vojne proti Benečanom.

Posledice kmečkih uporov niso pomenile nikakršnega izboljšanja položaja kmetov, še naprej so ostale dajatve, tlaka, izredni davki, ki so jih s seboj prinašali novo gospodarstvo, nova družba in nova državna in vojaška organizacija. Pomenile so le upor tlačanov proti gosposki, ki se je v vidnejših dosežkih izkazal šele v naslednjih stoletjih. Vendarle pa lahko slovenski kmečki upor 1515 štejemo za veliki častni krvavi boj združene uboge gmajne za staro pravdo.

VRAŽEVERJE IN NAPOVEDI BURNIH DOGODKOV LETA 1515

Če upoštevamo dejstvo, da je bil človek 16. stoletja močno vraževeren (kar ni veljalo samo za kmete, ampak tudi za plemstvo in celo duhovščino), je zanimiv podatek, da so takratni pisci, med njimi v 17. stoletju tudi Valvasor, pisali o izrednih naravnih pojavih, ki bi naj napovedovali burne dogodke leta 1515. Ti pisci navajajo, da so se 10.

februarja 1515 na nebu videla tri sonca v mavričnih krogih, nekateri pa so »videli« ob soncih še dve vojski, ki sta se borili med seboj na nebu – vrstile so se vznemirljive napovedi astrologov, ki so ljudi še bolj razburile, saj je bil ta čas za praznoverje zelo dovzeten.

Slovenske Konjice, 23. aprila 2015

Mag. Aleksandra Boldin

Viri in literatura:

1. Fugger, J., Birken, S., *Spiegel der Ehren des Höchstlößlichen Kayser – und Königlichsten Erzhauses Österreich*, Nürnberg 1668 (dostopno na: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/drwFugger1668>).
2. Strmšek, P., O kmečkih vstajah v Studenicah, ČZN 14 (1918), str. 101.
3. Grafenauer, B., *Potek vseslovenskega kmečkega upora leta 1515 na Spodnjem Štajerskem*, ČZN 34 (1939), str. 145-162.
4. Grafenauer, B., *Kmečki upori na Slovenskem*, DZS, Ljubljana 1962.
5. Kos, M., Gestrin, F., Melik, V., *Zgodovinska čitanka*, DZS, Ljubljana 1969.
6. Koropec, J., *Srednjeveško konjiško gospostvo*, ČZN NV 8 (1972), str. 1-13.
7. Valvasor, J. V., *Slava vojvodine Kranjske*, MK, Ljubljana 1994.
8. Koropec, J., *Svetna zemljiška gospostva na Konjiškem do 1600*, Konjiško, 850 let pražupnije, Slovenske Konjice 1996, str. 98-164.
9. Mlinarič, J., *Žički kartuzijani in njihovi odnosi s Konjiškimi gospodi, s konjiško župnijo in konjiškimi tržani*, Konjiško, 850 let pražupnije, Slovenske Konjice 1996, str. 165-187.